

домогосподарств України була практично тотожною структурі 2008 року, у 2010–2014 роках структурні зрушення мали дуже низький рівень розбіжностей, а починаючи з 2015 року, вже зафіксовано низький рівень аналізованої міри.

Дослідження структури середньомісячних сукупних витрат свідчить, що, незважаючи на зростання сукупних ресурсів домогосподарств, у зв'язку зі збільшенням тарифів на житлово-комунальне обслуговування, зростанням споживчих цін та девальвацією гривні можливості задоволення культурних та інших нематеріальних потреб домогосподарств знижуються. Отже, сучасне пересічне українське домогосподарство має недостатньо можливостей для задоволення своїх потреб у різноманітних послугах, що свідчить про значне зниження рівня життя в Україні за останні роки порівняно з докризовим 2008 роком.

Список використаних джерел

1. Удотова Л. Ф. Соціальна статистика: підруч. Київ: КНЕУ, 2002. 376 с.
2. Рівень життя населення України / за ред. Л. М. Черенько; Ін-т демографії та соц. досліджень НАН України, Держ. комітет статистики України. Київ: ТОВ «Видавництво «Консультант», 2006. 428 с.
3. Витрати і ресурси домогосподарств України (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України): стат. зб. Київ: Державна служба статистики України 2009–2017. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publdomogosp_u.htm
4. Задоя А. О. Мікроекономіка: Курс лекцій та вправи: навч. посіб. 2-ге вид., стер. Київ: Т-во «Знання», КОО, 2002. 211 с.
5. Региональная статистика: учеб. / под ред. В. М. Рябцева, Г. И. Чудилина. Москва: МИД, 2001. 380 с.

Шульга Світлана Володимирівна,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри аудиту та підприємництва;

Щирська Ольга Василівна,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри аудиту та підприємництва;

Національна академія статистики, обліку та аудиту

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ЯК ГАРАНТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДІЯЛЬНОСТІ В РОЗРІЗІ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ БІЗНЕСУ

В умовах нестабільності вітчизняної економіки поряд з інтеграцією в європейський економічний простір актуальності набувають питання впровадження на практиці диверсифікованих методів управління та пошуку нових інструментів і підходів у контролі. Одним із напрямів забезпечення злагодженої роботи системи управління підприємством є організація роботи служби внутрішнього аудиту, що забезпечує господарюючому суб'єкту стабільність та довгострокові перспективи.

Сучасні умови середовища господарювання коригують підходи і запити щодо організації та узгодженості роботи системи внутрішнього контролю на підприємстві, в тому числі внутрішнього аудиту як гаранта економічної безпеки в розрізі мінімізації ризиків бізнесу. Знання теоретичних основ внутрішнього аудиту, розуміння завдань та напрямів його здійснення, розмежування функцій, постановка чітких вимог до його суб'єктів визначають рівень економічної безпеки підприємства та якість досягнення поставленої мети.

Розгляду питань узгодженості роботи внутрішнього аудиту як складової системи управління приділяли увагу провідні вітчизняні науковці, а саме О. Афанасьєв, М. Білуха, А. Герасимович, С. Голов, О. Іванюта, М. Корінько, Н. Малюга, В. Пантелеєв, О. Петрик, В. Шевчук. Цю проблематику досліджено у працях зарубіжних фахівців: Р. Адамса, В. Андрєєва, А. Аренса, М. Барішнікова, С. Бичкової, А. Богомолова, Н. Голощапової, М. Деніса, Ф. Дефліза, Г. Р. Дженіка, Р. Доджа, П. Камишанова, Д. Кармайкла, Дж. Лоббека, Дж. К. Робертсона, Я. Соколова, В. Скобари, Л. Шнайдермана та багатьох інших. Але питання економічної безпеки наразі здебільшого розглянуті в ракурсі зовнішнього аудиту, тоді як зваженість та ефективність управлінських рішень залежить саме від оперативності та достовірності інформації, на підставі якої вони прийняті.

Для забезпечення чіткої та узгодженої роботи служби внутрішнього аудиту важливо врахувати організаційні засади. Так, Н. Білуха запропонував шість принципів ефективної організації внутрішнього аудиту на підприємстві. Л. Стельмах досить розгорнуто визначив основні етапи організації служби внутрішнього аудиту, а Б. Соколов виділив вісім етапів процесу створення служби внутрішнього аудиту.

О. Петрик зі співавторами визначають три головні аспекти вирішення проблеми організації внутрішнього аудиту, які є об'єктами його організації:

1) створення та організація роботи служби внутрішнього аудиту. Служба формується на підставі розпорядження або наказу по підприємству на основі рішення правління, ради директорів, спостережної ради;

2) організація праці внутрішніх аудиторів. На всіх підприємствах, де ведеться внутрішній аудит, мають бути розроблені посадові інструкції внутрішніх аудиторів;

3) організація процесу здійснення внутрішнього аудиту. До основних елементів організації цього процесу належать планування та документування перевірок, використання роботи інших аудиторів, спеціалістів, експертів і працівників підприємства [1, с. 358].

Унаслідок зростання обсягів діяльності багаторівневого апарату управління загострюються проблеми обміну інформацією, координації рішень, що збільшує ймовірність прийняття різними підрозділами підприємства неузгоджених внутрішніх постанов, ризик помилок і зловживань персоналу (менеджерів). Організація праці внутрішніх аудиторів передбачає наявність компетентного персоналу, який заслуговує довіри, з чітко означеними правами, обов'язками та відповідальністю.

У процесі організації внутрішнього аудиту слід пам'ятати, що результати діяльності служби внутрішнього аудиту мають об'єктивно відображати діяльність підрозділу, який перевіряється, а також бути доступними для розуміння всіма користувачами такої інформації [2, с. 121].

Зважаючи на різноманітність організаційних підходів до побудови служби внутрішнього аудиту, на нашу думку, доречно чітко визначити пріоритети та напрями контролю. Структуризація аудиторських завдань, поставлених у межах того чи іншого напрямку внутрішнього контролю, підвищує рівень безпеки та економічної захищеності підприємства шляхом мінімізації ризиків та передбачення ймовірності їх виникнення. Розмежуємо п'ять основних напрямів внутрішнього аудиту, а саме: 1) контроль виконання функцій апаратом менеджменту; 2) контроль відповідності дотримання застосовуваних законів, нормативів та внутрішніх норм; 3) контроль збереження активів і якісного забезпечення господарських процесів; 4) контроль процесу документування та обліку господарських операцій; 5) інші напрями контролю.

Контроль виконання функцій апаратом менеджменту передбачає вивчення чіткого розмежування функцій, обов'язків та рівня відповідальності кожної посадової особи, уповноваженої приймати управлінські рішення. Внутрішній аудитор перевіряє відповідність документального оформлення зазначених вимог, повноту та якість виконання покладених на управлінський персонал завдань. Цей напрям контролю можна віднести до організаційних засад, від яких в подальшому напрямку залежить процес і результати діяльності суб'єкта господарювання.

Контроль відповідності дотримання застосовуваних законів, нормативів та внутрішніх норм спрямований на вивчення повноти дотримання окреслених як на державному рівні, так і на рівні підприємства положень, інструкцій, стандартів тощо. Цей напрям контролю є невід'ємною умовою процесу господарювання, зважаючи на постійні зміни та коригування нормативних актів. Він є процесуальним, але в деяких випадках може бути діагностичним, упереджуючи ризики невивірених рішень.

Контроль збереження активів і якісного забезпечення господарських процесів охоплює вивчення стану засобів, які використовуються на підприємстві, забезпеченість ними процесу господарювання / виробництва, закріплення відповідальності щодо використання активів за конкретними штатними працівниками – посадовими особами. Цьому напрямку контролю також притаманне дослідження аналітичних показників з погляду ефективності, раціональності використання, дотримання умов збереження активів, показників інтенсивності їх використання тощо.

Контроль процесу документування та обліку господарських операцій є суто операційним контролем, де генеруються всі попередні напрями контролю, що дозволяє правильно оцінити ситуацію, змодельовати ймовірні відхилення та наслідки їх впливу на результати діяльності. Цей напрям контролю є дуже важливим з погляду своєчасності й оперативності, для прийняття зважених управлінських рішень. Об'єктами контролю в цьому випадку можуть бути як документи, що відображають окремі господарські

операції та процеси на підприємстві, так і безпосередньо операції на предмет законності їх здійснення.

Інші напрями контролю визначаються умовами та особливостями діяльності суб'єкта господарювання, наприклад форма власності, специфіка галузі, використання особливих прав чи дозволів у діяльності.

Сучасний непередбачуваний і дедалі менш стабільний стан економіки, на який все більше впливають глобальні фактори, зумовлює необхідність перегляду й розвитку основних положень антикризового управління [3, с. 138]. Складовим елементом економічної безпеки підприємства є стратегічне планування і прогнозування його економічної безпеки, яке має бути частиною стратегічного планування бізнесу та діяльності підприємства в цілому і є частиною організаційних заходів внутрішнього аудиту

Усі зазначені організаційні та процесуальні заходи оперативного фахового внутрішнього контролю, за умови їх якісного практичного застосування, підвищують рівень впевненості, а відповідно, і рівень економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел

1. Петрик О. А., Савченко В. Я., Свідерський Д. Є. Організація та методика аудиту підприємницької діяльності: навч. посіб. / за ред. О. А. Петрик. Київ: КНЕУ, 2008. 472 с.

2. Назаренко Т. П. Служба внутрішнього аудиту: особливості організації // Економічний аналіз: зб. наук. праць; Тернопільський нац. екон. ун-тет. Тернопіль: ВПЦ ТНЕУ «Економічна думка», 2016. Т. 23, № 2. С. 119–125.

3. Афанасьєва О. Б. Методологічне підґрунтя реалізації системного підходу до антикризового управління // Вісник Академії митної служби України. Серія «Економіка». 2009. № 1. С. 138–144.

*Ямпольський Олександр Романович,
аспірант кафедри світового господарства і
міжнародних економічних відносин,
Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ТРАНСФЕРТНЕ ЦІНОУТВОРЕННЯ У ФОКУСІ ЕМПІРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Багатонаціональні компанії, які базуються в США, звітують про великі розбіжності у цінах на експорт при використанні принципу витягнутої руки та операцій з афілійованими сторонами. Ці відмінності відчуваються навіть для того самого продукту, що виробляється тією ж фірмою, відправленого в ту саму країну, того самого місяця, тим самим способом транспортування. Нами встановлено, що цінова різниця між принципом витягнутої руки та